

Олеся Кухарук, викладач

Вінницького кооперативного коледжу економіки та права

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ

У статті науково обґрунтовано педагогічні умови ефективності формування толерантності та конфліктологічної культури майбутніх менеджерів митної служби у процесі фахової підготовки.

Постановка проблеми. Розвиток суспільства, його соціально-економічні зміни обумовлюються якістю професійної підготовки майбутніх менеджерів митної служби. Випускник вищого навчального закладу в ХХІ столітті повинен бути перш за все суб'єктом сучасної культури, носієм високої моральності та соціальної активності. Тільки на фоні залучення до культурологічних традицій можуть засвоюватися необхідні для успішної діяльності випускника професійні якості, бо фахівець без високих моральних якостей, без усвідомлення загальнолюдських та культурних цінностей не може бути соціально компетентним. Опанування культурою як процесом і результатом включення людини у діяльнісне освоєння світу, способом вираження її особистісного ставлення до навколишнього світу і самої себе – функціонально необхідне сучасному менеджеру. Широка культурна обізнаність і ерудованість менеджера митної служби є основою його становлення як професіонала, тому що інтенсивні, багатофункціональні умови професійної діяльності потребують відповідної етики поведінки, культури діалогу, психологічної саморегуляції, емпатійного розуміння інших. Тому важливою змістовною галуззю фахової підготовки кадрів митних органів є їх культурологічна спрямованість.

Мета статті – науково обґрунтувати педагогічні умови ефективності формування толерантності та конфліктологічної культури майбутніх менеджерів митної служби у процесі фахової підготовки.

Завдання статті:

1. Визначити сутність і специфіку понять “толерантність” та “конфліктологічна культура”.
2. Обґрунтувати дидактичні умови формування толерантності та конфліктологічної культури майбутніх менеджерів митної служби у процесі фахової підготовки.
3. Узагальнити та систематизувати результати проведеного експериментального дослідження з метою виявлення рівня сформованості толе-

рантності та конфліктологічної культури майбутніх менеджерів митної служби.

Виклад основного матеріалу. Соціальна ситуація (середовище), у якому перебуває та чи інша людина, безпосередньо впливає на її формування та розвиток. Навчання студента у ВНЗ, саме педагогічне середовище (адміністрація, викладачі та студенти), що його оточує, формує особистість, тому однією з передумов професійного становлення майбутнього фахівця є організація толерантного педагогічного середовища задля успішного моделювання професійно адекватної взаємодії працівників митної служби.

Спочатку доцільно було б визначитися з поняттям толерантності, тому потрібно підкреслити, що аналіз науково-педагогічної літератури [7, 8, 9] свідчить, що поняття толерантності все ще дискутується та не набуло чіткого статусу в сучасній науці.

Етимологія терміну “толерантність” походить з латинського дієслова *tolero* – “нести”, “тримати”, “терпіти”. Це дієслово застосовувалося у тих випадках, коли було необхідно “нести”, “тримати” в руках яку-небудь річ. При цьому малося на увазі, що для тримання і перенесення цієї речі людина повинна докладати певних зусиль, страждати і терпіти. Проте свого широкого розповсюдження термін “толерантність” набув у його англійській інтерпретації – *tolerance* – де разом з терпимістю він означає також “допускати”. Порівняльне зіставлення обох значень показує, що за допомогою цього терміна виражається ідея міри, межі, до якої можна терпіти іншу людину або явище, навіть якщо вони незрозумілі, викликають подив, неприйняття або опір [9, 456].

Концепція толерантності в етичному плані – це норма цивілізованого компромісу між конкуруючими культурами і готовність до прийняття іншої логіки і поглядів, що зумовлює збереження неоднаковості, історичного права на відмінність, несхожість, інаковість. Категорія “толерантність” прирівнюється в етиці до першорядної терпимості,

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ

яка виражається у прагненні досягти взаємопорозуміння і згоди різноманітних інтересів і думок без застосування тиску, переважно методами роз'яснення і переконання. Важливо підкреслити, що сама терпимість впливає з принципового переконання, згідно з яким людина краща за те, що вона говорить і робить. Але якщо первинне значення терпимості доцільно було б віднести до віротерпимості, то в умовах сьогодення вона перетворилася на найголовніший компонент атмосфери плідного співробітництва між людьми [5].

Розглядаючи поняття “толерантність” з позицій соціології, М.С. Мацковський підкреслює, що суб'єктами толерантності є не тільки окремі особистості, але й великі та малі соціальні групи, інститути держави [1, 28].

Психологічне трактування цієї категорії визначається в “Большом психологическом словаре” [6, 63] неоднозначно, і автори словника впевнені в позитивно-негативному забарвленні феномена:

- як “установка ліберального прийняття моделей поведінки, переконань, цінностей іншого”;
- як “здібність виносити стрес без серйозної шкоди”;
- як “непереносимість ліків”.

Психолог С. Степанов в унікальній статті “Тезаурус...да не судимы будете” підкреслює, що для людини, яка не звикла до вимушеного пристосування чи адаптації до регулярно завданого їй болю, покарання буде дуже болісним через несформовану толерантність. Страждання погіршать і абсолютно психологічні фактори: відчуття власної безпорадності, незалежності та приниження. Саме таким чином емоційні фактори чинять вплив навіть на рівні елементарної чужливості [7, 1 – 6].

Дослідження вчених Л.С. Виготського, О.М. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна, Б.С. Братусь та зарубіжних дослідників В. Холічера, Д. Карнегі дозволяють стверджувати, що в процесі будь-якої взаємодії людей відбувається виявлення смислу та цінностей життя, стереотипів, комунікативних настанов. Від них залежать такі надбання: стійкість особистості до конфліктів; уміння визнати і прийняти людей різних поглядів, етносів і культур; виявлення терпіння у найскладніших ситуаціях, пов'язаних з утриманням власної гідності.

Щодо розкриття педагогічного контексту феномену толерантності, вважаємо суттєвим відзначити, що в роботах окремих авторів (В. Шалін, І.Д. Бех, В.Ф. Калошин, В.А. Рахматшаєва, Л.А. Завірюха) він розглядається не тільки як характеристика індивідуальної свідомості, але й як особлива особистісна риса, що може бути більшою або меншою мірою сформована відповідною педагогічною взаємодією.

Відтак, слід відзначити, що “толерантність” як особливість свідомості чи особистісна риса, не притаманна людині спочатку і може ніколи не з'явитися, якщо вона не буде спеціально вихована, сформована. Природно, що проти визнання чужого перевершення повстає природа людини, оскільки для більшості найвищою оцінкою є стереотип “не гірше, ніж я”, а по-справжньому визнати чиєсь перевершення здатна лише людина високої особистісної організації.

Незважаючи на неоднозначність розуміння феномену “толерантність”, залишається одностайною цінність толерантності як якості розвинутої особистості. Ми розуміємо під останнім поняттям таку особистість, якій заради самовдосконалення не потрібне приниження іншого.

У науковій літературі толерантність розглядається, перш за все, як пошана і визнання рівності, відмова від домінування і насильства, визнання багатомірності і різноманіття людської культури, норм поведінки, відмова від зведення цього різноманіття до одноманітності або переважання якої-небудь однієї точки зору. У такій інтерпретації толерантність означає визнання прав іншого, сприйняття іншого як собі рівного, що претендує на розуміння і співчуття, готовність прийняти інших людей такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на основі згоди і пошани. Своє практичне вираження вона знаходить у витримці, самовитриманості, здатності тривалий час виносити несприятливі дії [8].

Багатозначність поняття “толерантність” робить його досить абстрактним і загальним, малодоступним для суто наукового дослідження, а також для розробки педагогічних методик з формування толерантної свідомості. Тому, як прийнято в таких випадках, доцільно визначити відповідні показники, критерії, які дозволяють чіткіше фіксувати досліджуване явище. Аналіз науково-педагогічної літератури [2, 7, 8] дав змогу ідентифікувати до критеріїв толерантності такі (табл. 1).

Аналіз матеріалів рис. 1 свідчить, що толерантність можна розглядати як відчуття терпимості і поважного ставлення до думок інших людей, що не збігаються з власними. Толерантність допускає право кожного на вільне вираження своїх поглядів і реальну рівноправність людей в практичному житті, яка виявляється у тому, що людина, не відмовляючись від своїх переконань, одночасно ставиться доброзичливо до думок інших людей.

Образ толерантної особистості поєднує найважливіші характеристики, що відображають психолого-етичні лінії людських відносин (табл. 2).

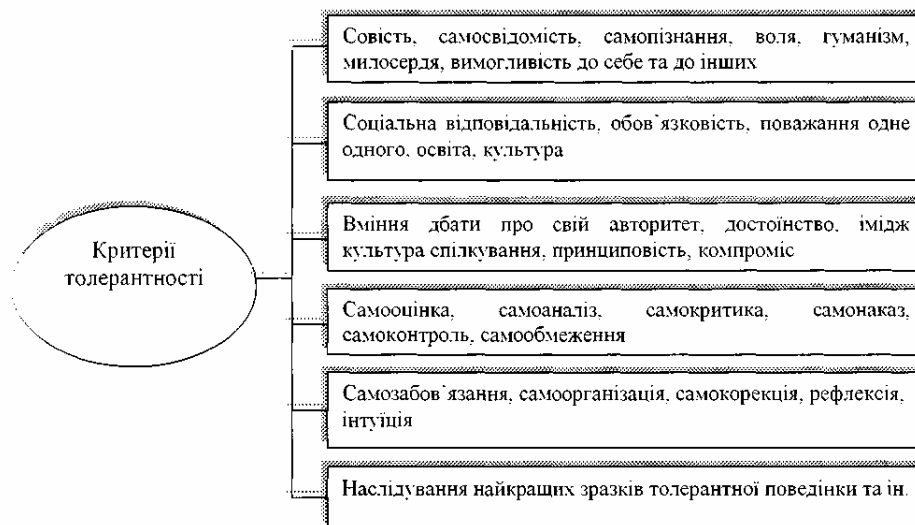


Рис. 1. Критерії толерантності

Аналіз матеріалів табл. 2 свідчить, що толерантна особистість повинна мати такі особистісні риси, як гуманність, рефлексія, свобода, відповідальність, захищеність, гнучкість, впевненість в собі, самовитривалість, варіативність, перцепція, емпатія та відчуття гумору.

У процесі наукового пошуку встановлено, що толерантні відносини між людьми сприяють формуванню здібностей кожного з учасників сприймати іншого (його позицію, думку, ідею і т.п.) як об'єктивно існуючу реальність, не гарячкуючи, не переживаючи почуття приниження, образи або переваги в процесі взаємодії. Саме толерантність, як моральна якість особистості, є активною формою взаємодії, пов'язаною з пошуком того, що об'єднує, а не роз'єднує людей, оскільки толерантна позиція виражає ставлення до іншого суб'єкта саме як до іншого, а не чужого.

Професійна діяльність працівника митної служби передбачає велику кількість різних проблем, розв'язання яких вимагає не лише якісної фахової, але й психологічної готовності. Метою діяльності працівника митної служби є виявлення порушень митних правил і за рахунок цього привнесення в бюджет держави матеріальних коштів. Така діяльність надзвичайно сильно впливає на процес взаємодії з людьми, оскільки порушники свідомо чинять опір співробітникам митних установ, влаштовують конфліктні ситуації, позитив-

Таблиця 2

Характеристики толерантної особистості [8]

Характеристика	Сутність характеристики толерантної особистості
Гуманність	Увага до самобутнього внутрішнього світу людини, віра в її добрі витоки, людяність міжособистісних відносин, відмова від методів примусу і форм придушення гідності людини
Рефлексія	Глибоке знання особистісних особливостей, чеснот і недоліків, встановлення їх відповідності толерантному світосприйманню
Свобода	Дисципліна і обов'язок, що не припускають насильницьких розпоряджень і заборон, здатні привести до вірних законів, авторитет яких – гарантія їх реалізації в житті
Відповідальність	Прояв внутрішньої сили в ситуації прийняття рішення, його якісного виконання на основі варіативного підходу і системи особистісних вимог; соціальної значущості, вибудовування шляхів досягнення життєвих планів
Захищеність	Гарантія розуміння і підтримки, відчуття безпеки і об'єднання з іншими людьми в протистоянні згубній дії соціуму
Гнучкість	Уміння залежно від складу учасників подій і виниклих обставин прийняти рішення, вибудовування системи відносин на основі володіння повноцінною інформацією
Впевненість в собі	Адекватна оцінка власних сил і здібностей, віра в можливість подолати перешкоди
Самовитривалість	Володіння собою, управління емоціями, вчинками
Варіативність	Багатовимірний підхід до оцінки навколишнього життя і прийняття адекватних обставинам рішень, що склалися
Перцепція	Уміння аналізувати внутрішній світ людини
Емпатія	Співпереживання проблемам інших людей, емоційна оцінка подій
Відчуття гумору	Іронічне ставлення до нісенітних обставин, непродуманих дій, уміння посміятися і над собою

не розв'язання яких залежить переважно від працівника митної служби. Зважаючи на функціональну своєрідність професійної діяльності, стає зрозумілим, що майбутній працівник митної служби має володіти не лише високим рівнем фахових знань, але й достатнім рівнем сформованості толерантної свідомості та конфліктологічної культури поведінки.

Дані експериментального дослідження за всіма параметрами дозволили нам отримати достатній емпіричний матеріал, на основі якого були описані рівні сформованості толерантності студентів I – III курсів спеціальності “Товарознавство в митній справі”. Студентам було запропоновано

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ

перелік запитань (9 запитань) [4]. Динаміка змін цих рівнів подана у табл. 3.

Рівні сформованості толерантності майбутніх менеджерів митної служби

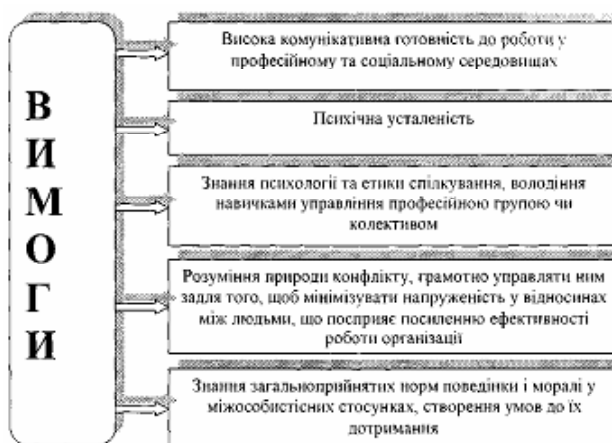
Рівні %	I курс %	II курс %	III курс %
Високий (12 – 18 балів)	29,3%	21,7%	71,6%
Середній (6 – 12 балів)	63,4%	73,9%	27,3%
Низький (0 – 4 бали)	7,3%	4,4%	1,1%

Як свідчать результати експериментального дослідження, найнижчий показник рівня сформованості толерантності зафіксовано серед студентів перших курсів (7,3%), що можна пояснити їх віковими особливостями та недостатнім життєвим досвідом. На другому курсі показник низького рівня толерантності помітно зменшився (4,4%), як наслідок, збільшується середній рівень (73,9%). Отже, можна припустити, що в процесі навчання у студентів формується толерантне ставлення до навколишніх, завдяки збільшенню досвіду міжособистісних стосунків. Як результат, на третьому курсі низький рівень толерантності зменшився до 1,1%. Ми звернули нашу увагу на різницю показників високого рівня сформованості толерантності серед студентів, особливо досить високий показник студентів першого курсу (29,3%), та його зменшення на другому курсі. На нашу думку, високий показник сформованості толерантності на першому курсі свідчить про те, що студенти (14 – 15 років) керуються не власними переконаннями та життєвим досвідом, який в них ще не набутий, а імітують поведінку старших людей (друзів, батьків, викладачів), що є досить поширеним явищем у такому віці, тобто в процесі прийняття будь-якого важливого рішення, студенти керуються методом зіставлення себе з іншими (“А що зробив би на моєму місці?”). На другому курсі у студентів (16 – 18 років) формується власна позиція в житті, становлення власного “Я”, що часто призводить до інтолерантності через відсутність досвіду міжособистісних стосунків.

Формування толерантної самосвідомості майбутніх менеджерів митної служби неможливе без формування у них конфліктологічної культури, оскільки специфіка професійної діяльності митників безпосередньо пов’язана з розв’язанням конфліктних ситуацій на робочому місці.

Конфліктологічна культура особистості полягає в прагненні (потреба, бажання) і умінні людини запобігати соціальним конфліктам. У сучасних умовах загостреного протистояння в суспільних відносинах вести осмислену життєдіяльність, вирішуючи соціальні конфлікти, є найважливішим чинником соціалізації. У розв’язанні завдань гармонізації міжособистісних відносин для особистості володіння конфліктологічною культурою має вирішальне значення.

У контексті нашого дослідження нас цікавить саме соціально-професійна діяльність, аналіз якої дав змогу визначити конфліктологічну культуру як необхідну складову професійних вимог до менеджера митної служби (рис. 4).



Конфліктологічній культурі фахівця-митника властиве засвоєння і використання особливих, професійно орієнтованих конфліктологічних знань, необхідних для розуміння природи професійних конфліктів і подальшої реалізації професійних функцій в умовах їх розгортання.

Під “конфліктологічною культурою фахівця” у цьому дослідженні розуміється якісна характеристика професійної життєдіяльності спеціаліста у конфліктогенному професійному середовищі.

З’ясування місця і ролі конфліктологічної культури фахівця в структурі професійної культури вимагає встановлення об’єктивності існування цього виду професійної культури і взаємозв’язку з іншими її видами: інформаційної, комунікативної, методологічної і спеціальної, що відображає сутність професійної діяльності. Ми вважаємо, що професійна діяльність може бути відображена через поняття взаємодія, де в діалектичній

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ТА КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ

єдності співіснують і сумісні дії, і спілкування, і взаємовідносини.

Реалізація професійних функцій фахівців у професійній групі відбувається у трьох взаємопов'язаних процесах: взаємодія, спілкування, взаємовідносини. “Взаємодія опосередкована спілкуванням. Завдяки спілкуванню люди можуть вступати у взаємодію, тобто, взаємодія, інтеракція це колективна діяльність, яка розглядається не на основі змісту, а з позиції її соціальної організації” [3, 29]. Ми вважаємо правомірним використання поняття “взаємодія” як узагальнювального у процесі висвітлення питань спілкування і спільної діяльності членів професійної групи. При цьому спілкування і спільна діяльність можуть бути розглянуті як форма професійної взаємодії, а ставлення його учасників один до одного (взаємостосунки) – одним із важливих проявів. Таким чином, функції конфліктологічної культури відбуваються і в сумісних діях, і в спілкуванні, і у взаємостосунках. Відзначимо, що і на індивідуальному рівні конфліктологічна культура сприяє професійному становленню фахівця: володіння знаннями про внутрішньоособистісний конфлікт, його прояви, а також способи продуктивного психологічного захисту (сублімація), технології і техніка подолання криз професійного зростання.

З метою вияву особистісного ставлення майбутніх митників до конфліктів в найближчому оточенні (в межах групи), ми розробили анкету, якою було охоплено 178 студентів. Наведемо зміст окремих запитань:

1. Чи доводилось Вам спостерігати конфлікти, що відбувалися у Вашій групі?
2. Якою була Ваша позиція у подібній ситуації?
3. Які почуття оволодівали Вами при спробі використати Вас у ролі “арбітра”?
4. Який спосіб розв’язання конфлікту у групі є для Вас найбільш прийнятним?

Опрацювавши одержані дані, ми отримали такі результати: 97,4% опитаних спостерігали конфлікти в групі; 96,1% опитаних були пасивними спостерігачами.

Переважає більшість опитаних побували в ролі “арбітра” і при цьому переживали такі відчуття, як: жаль, злість, байдужість, співчуття, роздратування, зацікавленість, втому та ін., що вказує на полярність почуттів та загальне негативне емоційне ставлення до конфліктів в найближчому студентському середовищі. 89,2% опитаних вбачають найкращий спосіб розв’язання конфлікту у спокійному діалозі між конфліктуючими сторонами, знаходження компромісу; 0,7% – вважають за найкраще взагалі уникати конфліктів.

Виходячи з того, що конфлікт – це основне джерело соціальних змін, базисний і універсальний соціальний процес, який виконує перехідну роль від змагання до пристосування і асиміляції, можна зробити висновок, що студенти не вміють поводитися у конфліктних ситуаціях, тому не здатні проявляти гнучкість та адаптивність щодо соціальних змін. Найкраще для них – це уникання конфліктної ситуації, що свідчить про те, що у разі виникнення такої ситуації, майбутній фахівець не в змозі швидко відреагувати, знайти оптимальне вирішення проблеми.

Висновки. Отже, для реалізації таких педагогічних умов, як організація толерантного педагогічного середовища задля успішного моделювання професійно адекватної взаємодії майбутніх менеджерів митної служби, включення у ситуації вибору з метою коригування прийняття рішень та організації цілеспрямованої фахової поведінки і конфліктологічної культури майбутніх фахівців, ми пропонуємо використання таких форм і методів навчання:

- проблемні лекції, семінари-дискусії, “круглі столи”, дискусійне обговорення, що сприяють розвитку професійно та особистісно важливих якостей, формуванню стійкого інтересу до професійних ситуацій, ставленню до конфлікту як до засобу подолання об’єктивних суперечностей, що свідчить про недосконалість певного соціального явища;
- елементи тренінгових технологій, ділові та рольові ігри, аналіз конкретних ситуацій, імітаційні вправи, які дають можливість оволодіти ефективними стратегіями та тактиками поведінки в утруднених професійних ситуаціях;
- розв’язання конфліктних ситуацій, включення у ситуації морального вибору, ситуації ризику, аналіз та розв’язання педагогічних задач і ситуацій, що сприяють формуванню вмінь вирішувати професійні завдання, ефективно спілкуватися з “важкими” людьми, знаходити вихід з конфліктних ситуацій з позиції третьої особи, володіти технологією ведення бесіди і переговорів.

На нашу думку, ці заходи в цілому сприятимуть розв’язанню особистісних проблем студентів, розвитку їх здібностей до саморефлексії, аналітичності мислення, розвитку адекватної самооцінки, емпатії, тактовності, зменшенню рівня агресивності, що сприятиме формуванню толерантності та конфліктологічної культури.

1. Конфлікти в педагогічних системах. Збірник доповідей науково-практичної конференції 20 – 21 травня 1997 року. – Вінниця – ВОГУ, 1997. – 350 с.

УКРАЇНСЬКІ СПІВАКИ НА ОПЕРНИХ СЦЕНАХ США В ОСТАННЬОМУ ДЕСЯТИЛІТТІ ХХ СТОЛІТТЯ

2. Краткая медицинская энциклопедия: В 3-х т. – М., 1989. – т. 1. – 624 с.
3. Леонтьев А.А. Психология общения. – М., 1997. – 48 с.
4. Сластенин В.А. Формирование профессиональной культуры учителя. – М., 1995. – 175 с.
5. Словарь по этике / Под ред. А.А. Гусейнова и И.С. Кона – 6-е изд. – М.: Политиздат, 1989. – 447 с.
6. Словарь практического психолога. – Минск: Харвест, 1997. – 464 с.
7. Степанов С. “Да не судимы будете” // Школьный психолог. – 2001. – №44. – С. 1 – 6.
8. Тодорцева Ю.В. Педагогіка толерантності: Методичні рекомендації. – Одеса: СВД Черкасов М.П., 2004 р. – 90 с.
9. Толерантное сознание и формирование толерантных отношений (теория и практика): Сб. науч.-метод. ст. – 2-е изд., стереотип. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО “МОДЭК”, 2003. – 368 с.
10. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М., 1999. – 567 с.

Олена Бондарець, асистент-викладач

Львівського національного університету
імені Івана Франка

УКРАЇНСЬКІ СПІВАКИ НА ОПЕРНИХ СЦЕНАХ США В ОСТАННЬОМУ ДЕСЯТИЛІТТІ ХХ СТОЛІТТЯ

У статті зроблено спробу проаналізувати гастрольну діяльність українських співаків на оперних сценах США в останньому десятилітті ХХ століття, а також з'ясувати взаємодію української оперної традиції з функціонуванням культурних цінностей української діаспори в цій країні.

Актуальність проблеми. Існує феномен функціонування національної традиції в культурі української діаспори, формуванню якого значною мірою сприяють й представники української оперної школи. Діяльність співаків українського походження, а також українських співаків, що активно гастрольють у США, розглядається як одна із складових культурно-мистецького процесу в житті української діаспори, котрий своєю чергою зазнає впливу суспільно-політичної ситуації та естетично-художніх орієнтирів цієї країни.

Огляд літератури. Основними джерелами, використаними для написання статті, стали книга Б. Гнидія “До історії національної опери України. Оперні прем'єри, поновлення, гастролі, виконавці”, а також “Словник співаків України” І. Лисенка. Серед праць, присвячених проблемам української діаспори як суспільного феномену, слід окремо відзначити працю В. Трошинського та А. Шевченка “Українці в світі” (п'ятнадцятий том 15-томного видання “Україна крізь віки”), а також статті з 11-томної “Енциклопедія українознавства”. Основою ж відгуків про успіхи українських співаків на оперних сценах США стали матеріали публікацій та інтерв'ю в американських виданнях, зокрема в англомовному “Українському тижневику” (“The Ukrainian Weekly”).

Метою статті є підкреслення національної орієнтації світогляду українських митців, що активно гастрольють у США, творчість яких певною мірою обумовлює провідні тенденції розвитку вокального мистецтва в діаспорі. Автор намагається досягнути поставленої мети, взявши за основу дослідження метод історично-комплексного підходу до оцінки музично-культурних явищ, широко розповсюдженого в українському музикознавстві.

Виклад основного матеріалу. В контексті загальнонаціонального культуротворчого процесу особливе місце посідає вивчення музичної культури української західної діаспори, яка впродовж ХХ століття сприяла утвердженню національного престижу та забезпечувала перспективу етнокультурного відродження.

Чимало зусиль до цього доклали і співаки українського походження, які в силу різних обставин потрапили за кордон, жили в еміграції, працювали на зарубіжних сценах і залишили помітний слід у світовому оперно-концертному виконавстві. Саме вони найбільше спричинилися до пропаганди українського мистецтва за кордоном, організовуючи українські оперні вистави та концерти та проводячи широку суспільно-культурну діяльність. Вони завжди залишалися виразника-